

Nr 943

Av herr Eliasson i Sundborn m. fl., om en samordning av jordbruks- och naturvårdspolitiken, m. m.

(Lika lydande med motion nr 831 i Första kammaren)

Det svenska naturlandskapet undergår för närvarande sådana förändringar att landskapsvården måste ägnas stor uppmärksamhet. Under den senaste femårsperioden har arealen åker i landet minskat med ca 40 000 ha per år. Takten i nedläggning kommer enligt vissa experters bedömningar att öka under de närmaste åren med hänsyn icke minst till riktlinjerna för jordbrukspolitiken. Det bör i detta sammanhang framhållas att en betydande del av den åkerjord, som under det senaste decenniet tagits ur produktionen, f. n. ligger helt outnyttjad.

De bygder som i första hand hotas av jordbruksnedläggelse, förbuskning och förfulning — skogsbruksdominerade mellanbygder — innehåller utomordentligt vackra och värdefulla delar av vårt kulturlandskap. Omistliga värden ur kulturell och estetisk synpunkt hotar att gå förlorade. Samtidigt kan landskapsbildens förvandling bli ett växande hot mot många kommuners möjligheter att behålla och utveckla ett differentierat näringsliv.

Den fortgående urbaniseringen och stressen ökar samtidigt människans behov av trivsamma naturmiljöer för rekreation och rehabilitering. Friluftslivet skulle bli lidande på en alltför kraftig och snabb omvandling av det gamla odlingslandskapet. En ökande turism kräver ett vackert och omväxlande landskap. I kommuner där turismen spelar en betydande roll kan därför jordbruksnedläggelsen och därmed följande förfulning av landskapet rycka undan grunden för turistnäringen.

Allt detta visar på angelägenheten av en aktiverad landskapsvård. Den senaste tidens diskussioner inom såväl politiska kretsar som olika berörda organisationer har visat att man också är beredd att ta betydande kostnader för landskapets skydd och bevarande.

De omfattande arbeten som för närvarande utförs i landskapsvårdande syfte är både nödvändiga och glädjande. Natur- och landskapsvård med konstlade medel blir emellertid mycket dyrbar. Särskilt upprövning av redan nedlagda åkrar kan bli kostsam. Kostnader om 2 000—3 000 kr./ha är inte ovanliga. Det är således uppenbart att resurserna för denna typ av landskapsvård endast räcker till för relativt begränsade punktsatser.

Ett viktigt led i en mer omfattande och rationell landskapsvård är enligt

vår uppfattning samordning av planeringsfrågorna för lantbruket och naturvården. Detta undanröjer risken att jordbruk läggs ner och åkrar börjar växa igen innan naturvårdsarbete till stora kostnader påbörjas. Samordnad planering ger också möjligheter att väga landskapsvårdande åtgärder mot jordbrukets bevarande eller skogsplantering. Det är angeläget att samhällets kostnader för olika alternativ vägs mot varandra.

I detta sammanhang är det mycket angeläget att man från naturvårdshåll preciserar de objekt som är mest angelägna att bevara. En klar prioritering måste göras, och målsättningen beträffande kulturlandskapets bevarande måste hållas inom realistiska ramar. Planeringen av jordbrukets framtid inom ett visst område kan då göras med största möjliga beaktande av naturvårdarnas önskemål. Det kan i vissa fall vara en samhällsekonomiskt riktig lösning att i bygder där jordbruket viker ändå upprätthålla en viss jordbruksproduktion samtidigt som del gamla kulturlandskapet om än i begränsad omfattning kan bevaras och leva vidare.

Frågan om kulturlandskapets bevarande hänger utan tvekan intimt samman med jordbrukets utveckling. Alternativa möjligheter att från samhällets sida bedriva landskapsvård bör därför stå öppna. I vissa fall är den nu använda formen — buskröjning osv. — den enda möjliga och bör bibehållas. I andra situationer kan ett marginellt stöd till ett i sig självt icke lönsamt jordbruk vara det ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktiga för samhället. Jordbrukspolitiken bör därför inte utestänga denna möjlighet. Mot den bakgrunden är det otillfredsställande att lantbruksstyrelsens rationaliseringskungörelse är så utformad att stöd endast kan utgå till direkt lönsamma jordbruksföretag. Deltidsjordbruk saknar också möjligheter till ekonomiskt stöd.

Enligt vår mening bör lantbruksnämnderna ges möjligheter att i landskapsvårdande syfte ge ett visst ekonomiskt stöd till icke lönsamma jordbruksföretag och även till deltidjordbruk, exempelvis för att en extensiv betesdrift skall kunna komma till stånd.

Stängselkostnaden är ofta den faktor som avhåller jordbrukarna från denna form av markanvändning. Statliga bidrag till stängselkostnader bör därför kunna utgå där betesdrift är av värde för landskapsvården. Kostnaden för att inhägna en viss areal är för övrigt inte större än att den ofta skulle täckas av det bidrag som utbetalas för skogsplantering av samma areal. Betesdjuren gör i allmänhet ett förnämligt landskapsvårdande arbete. Bete ger vanligen bättre, vackrare och beständigare resultat än till exempel buskröjning och besprutning. Av den anledningen bör betesdriften kunna bli aktuell i landskapsvårdande syfte även om den i och för sig inte är lönsam.

Jordbrukspolitiken måste alltså samordnas med naturvårdspolitiken så att utrymme ges för jordbruksproduktion i trakter där nedläggning av jordbruket skulle aktualisera dyrbara åtgärder för landskapsvård. Jordbruk och naturvård måste samplaneras genom en samverkan mellan naturvårdsorga-

nen, lantbruksnämnderna och kommunerna. Rationaliseringskungörelsen bör samtidigt ändras så att samhällets samlade resurser för jordbruk och landskapsvård kan tas till vara på bästa sätt.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen uttalar sig för en samordning av jordbruks- och naturvårdspolitikerna;

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en sådan ändring i lantbruksstyrelsens rationaliseringskungörelse att lantbruksnämnderna kan ge stöd till i sig själva icke lönsamma jordbruksföretag eller deltidsjordbruk då detta med beaktande av samhällets kostnader för landskapsvård är ekonomiskt motiverat; samt

att i övrigt beaktas vad i motionen anförts beträffande jordbrukets betydelse för landskapsvården.

Stockholm den 28 januari 1969

Lars Eliasson (cp)

i Sundborn

Erik Grebäck (cp)

Einar Larsson (cp)

i Borrby

Erik Larsson (cp)

i Norderön

Anders Dahlgren (cp)

Jan-Ivan Nilsson (cp)

i Tvärälund

Nr 944

Av herr Eliasson i Sundborn m. fl., om förläggning av skogsinstitut till Kopparbergs län.

(Lika lydande med motion nr 841 i Första kammaren)

Skogsbruket befinner sig i ett intensivt utvecklingsskede. Det är av största vikt att denna process kan fortgå under så gynnsamma betingelser som möjligt. Landets ekonomi och därmed hela befolkningen är beroende av vad skogen kan ge i form av arbetstillfällen, exportinkomster och nyttigheter för inhemsk förbrukning. I effektiviseringssträvandena ingår utbildning som en vital del. Landets skogsskolor — föreslagen ny benämning »skogsinstitut» — som utbildar skogens arbetsledare intar i detta sammanhang en central plats.

Att verksamheten vid skogsinstitutet tagits upp i årets statsverksproposition har därför noterats med tillfredsställelse. I ett vitalt hänseende läggs emellertid i propositionen förslag, som enligt vår uppfattning inger allvar-